

На наш погляд, *чітке та однозначне визначення організаційної структури ВАКС має не лише теоретичне, а й практичне значення. Саме тому ми пропонуємо надати їй офіційного закріплення шляхом унесення змін до Закону України «Про ВАКС» і доповнення його ст. 5-1 відповідного змісту.*

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (в редакції від 03.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>).
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. (в редакції від 21.05.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>).
3. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 7.06.2001 р. (в редакції від 28.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#n706>).
4. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо забезпечення суду приміщенням та інших питань роботи суду» № 3348 від 16.04.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3348&skl=10.
5. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо забезпечення суду приміщенням та інших питань роботи суду» № 3348 від 16.04.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3348&skl=10.
6. Висновок Головного науково-експертного управління від 28.04.2020 р. на Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо забезпечення суду приміщенням та інших питань роботи суду» № 3348 від 16.04.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3348&skl=10.
7. Звіт керівника апарату Вищого антикорупційного суду Богдана Крикливенка за 2020-2021 роки. URL: https://hcac.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/documents/reports/chief_staff_18.05.2021.pdf.

УДК 351.741:348.2

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.25>

СЕВАСТ'ЯНЕНКО О.В., МИКИТЕНКО Л.А.

РОЗВИТОК СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

**DEVELOPMENT OF SERVICES IN UKRAINE
IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION**

У науковій статті досліджуються питання розвитку світового ринку послуг відповідно до класифікатора СОТ. Зазначено, що сегмент ринку з надання зазначених послуг перебуває на початковому етапі становлення, проте в найближчі декілька років слід очікувати його швидкий розвиток і залучення до нього все більшої кількості різноманітних за капіталоспроможністю компаній з різних країн світу. Це можна пояснити, по-перше, високим динамізмом розвитку як самого ринку, так і окремих його елементів, по-друге, значним виведенням робочих місць з сектору послуг багатьох розвинених країн світу до країн з низьким рівнем доходів. Визначено та проаналізовано поняття «послуга». Окреслено проблеми функціонування

© СЕВАСТ'ЯНЕНКО О.В. – старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права (Київський національний торговельно-економічний університет)

© МИКИТЕНКО Л.А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права (Київський національний торговельно-економічний університет)

світового ринку послуг у сучасних умовах. Досліджено питання особливостей зовнішньої торгівлі послугами України, зокрема в банківській та розподільчій сферах, у сфері телекомунікацій, а також у сферах туризму та індустрії розваг. Значна увага приділена інноваційним видам послуг, що надаються на основі аутсорсингу і офшорингу. Звертається увага, що сфера послуг набуває розвитку у всіх регіонах, країнах, що розвиваються, й найменш розвинених країнах. Роль цих країн у міжнародній торгівлі послугами зростає у контексті як експорту, так і імпорту. Зазначено, що однією з важливих особливостей багатьох послуг є їх нездатність до збереження (вони повинні вироблятися в момент і в місці їх споживання). З огляду на це до міжнародного обігу надходить, на думку спеціалістів Світового банку, всього близько 1/10 частини вироблених послуг. Проте таке становище швидко змінюється у міру того, як відбувається розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що дає можливість значно ефективніше виробляти послуги в будь-якому місці і споживати їх в будь-яких інших місцях. Послуги набувають товарної форми і все більше починають орієнтуватися на експорт. До таких послуг слід віднести бізнес-послуги, що надаються на основі аутсорсингу і офшорингу. Значну увагу зосереджено на аналізі українського ринку послуг. Зазначено про зростання обсягів цього ринку за останні п'ять років. Зазначено, що розвиток сфери послуг в Україні потребує зваженого підходу до вироблення стратегії її розвитку, регулювання та лібералізації.

Обґрунтовано, що вкрай необхідно провести комплексні заходи, які спрямовані на сприяння і надання потенційним учасникам ринку вільного доступу до ринків послуг, а також виключення дискримінації іноземних учасників ринку порівняно з резидентами. Водночас необхідно створити умови, які забезпечать правильну послідовність процесу лібералізації, зміцнення вітчизняного потенціалу пропозиції й підвищення конкурентоспроможності, прийнятність послуг за цінами й доступність для всіх охочих.

Ключові слова: сфера послуг, аутсорсинг, офшоринг, світовий ринок, світова торгівля.

The scientific article examines the development of the world market for services in accordance with the WTO classifier. It is noted that the market segment for the provision of these services is only at the initial stage of its formation, but in the next few years we should expect its rapid development and the involvement of more and more companies with different capital capabilities from around the world. This can be explained: first, the high dynamism of development, both the market itself and its individual elements. Second, there is a significant shift of jobs from the service sector of many developed countries to low-income countries. The concept of "service" is defined and analyzed. The problems of functioning of the world market of services in modern conditions are outlined. The issues of peculiarities of foreign trade in services of Ukraine, in particular in the banking and distribution spheres, telecommunications, tourism and entertainment industry are investigated. Considerable attention is paid to innovative types of services provided on the basis of outsourcing and offshoring. Attention is drawn to the fact that the service sector is developing in all regions, developing countries and least developed countries. The role of these countries in international trade in services is growing in terms of both exports and imports. It is noted that one of the important features of many services is their inability to save, i.e. they must be produced at the time and place of consumption. In this regard, according to World Bank experts, only about 1/10 of the services are received for international circulation. Services are becoming a "commodity" form and are increasingly beginning to focus on exports. Such services, first of all, should include business services provided on the basis of outsourcing and offshoring. Considerable attention is paid to the analysis of the Ukrainian market of services and the growth of this market over the last five years is noted. It is noted that the development of the service sector in Ukraine requires a balanced approach to the development strategy, regulation and especially its liberalization.

It is substantiated that it is extremely necessary to take comprehensive measures aimed at assisting potential market participants to have free access to services markets,

as well as to eliminate discrimination against foreign market participants in comparison with residents. At the same time, it is necessary to create conditions that ensure the correct sequence of the liberalization process, strengthening the domestic supply potential and increasing its competitiveness, affordability and affordability for all.

Key words: *services, outsourcing, offshoring, world market, world trade.*

Вступ. У ХХ столітті завдяки розвитку нової інфраструктури, що базується на інформаційно-комунікаційних технологіях, світова економіка набула ознак глобальної. Вона перейшла в якісно іншу фазу свого розвитку, зокрема у фазу постіндустріалізму, або (як її ще називають) інформаціоналізму, яка полягає в глибокому покращенні технологій і використанні знань та інформації в усіх процесах матеріального виробництва та розподілу. Проте слід зазначити, що характерним є не лише підвищення інформаційної та технологічної ролей праці, які, як відомо, завжди були важливими складниками економічного зростання і підвищення продуктивності суспільства, але й рух від виробництва товарів до виробництва послуг, наслідком якого є збільшення робочих місць у зазначеній сфері економіки [3].

Глобалізація, що набирає обертів, принесла з собою глибокі зрушення в світовому господарстві. Вона є багатогранним процесом, основними рушійними силами якого є технологічний прогрес, розвиток міжнародної інфраструктури, революційні зміни в інформаційній технології та лібералізація торгівлі й міжнародних зв'язків [5].

Останні дослідження свідчать про те, що міжнародна торгівля послугами стає одним з найважливіших засобів подальшого розвитку світової економіки. Вона стимулює продуктивність праці, сприяє збільшенню загального обсягу виробництва, покращує рівень матеріального добробуту населення.

Саме безпрецедентне зростання світової торгівлі послугами на початку 1990-х років підсилило процеси переміщення робочих місць у третинний сектор економіки, який все більше почав впливати на розвиток національних економік і світового господарства загалом. Інтернаціоналізація фінансового сектору, що зростала із середини 90-х феноменальними темпами, змінилася науково-технічною революцією в галузі транспорту й інформаційно-комунікаційних технологій (Інтернет, електронна та мобільна торгівля).

Постановка завдання. Метою статті є дослідження розвитку сфери послуг в Україні в умовах глобалізації.

Результати дослідження. Світовий ринок послуг складається з безлічі спеціалізованих ринків. Причиною цього є різноманітність послуг. До зазначеного ринку належать такі види послуг: транспорт, зв'язок, торгівля, матеріально-технічне забезпечення, збут і заготівля, побутові, житлові та комунальні послуги, громадське харчування, готельне господарство, туризм, фінансові та страхові послуги, наука, освіта, охорона здоров'я, фізкультура і спорт, культура і мистецтво, а також інженерно-консультаційні послуги, інформаційні та обчислювальні, реклама, юридичні, біржові та посередницькі послуги, операції з нерухомістю та дії в галузі оренди обладнання, послуги з вивчення ринків і контролю за якістю.

У число послуг входить 155 видів послуг, які розділені на 12 основних розділів (відповідно до класифікатора СОТ):

- комерційні послуги (46 галузевих видів послуг);
- транспортні послуги (33 види);
- послуги зв'язку (25 видів);
- фінансові послуги (17 видів);
- послуги у сфері охорони здоров'я та в соціальній сфері (4 види);
- послуги з будівництва та суміжні інженерні послуги (5 видів);
- послуги дистриб'юторів (5 видів);
- послуги у сфері освіти (5 видів);
- послуги з організації відпочинку, культурних та спортивних заходів (5 видів);
- послуги з охорони довкілля (4 види);
- послуги, пов'язані з туризмом (4 види);
- інші послуги, які не зазначені вище [2].

Слід зауважити, що на початку нового тисячоліття сфера послуг набула розвитку у всіх регіонах, країнах, що розвиваються, й найменш розвинених країнах. Роль цих країн у міжнародній торгівлі послугами зростає у контексті як експорту, так і імпорту.

Слід також зазначити, що однією з важливих особливостей багатьох послуг є їх нездатність до збереження. Це означає, що вони повинні вироблятися в момент і в місці їх споживання. З огляду на це до міжнародного обігу надходить, на думку спеціалістів Світового банку, всього близько 1/10 частини вироблених послуг. Проте таке становище швидко змінюється у міру того, як відбувається розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що дає можливість швидше і краще виробляти послуги в будь-якому місці і споживати їх в будь-яких інших місцях. Послуги набувають товарної форми і все більше починають орієнтуватися на експорт. До таких послуг слід віднести бізнес-послуги, що надаються на основі аутсорсингу і офшорингу.

Аутсорсинг (від англ. “outsourcing” – «використання зовнішніх джерел») – це виконання сторонньою організацією визначених завдань, бізнес-функцій або бізнес-процесів, які не є частинами основної діяльності компанії.

Офшоринг – це передача послуг в інші країни на комерційній основі чи незалежному постачальнику послуг або через канали ПІІ закордонному філіалу тієї ж самої компанії. Отже, така передача може відбуватися у формі внутрішньокорпоративного офшорингу чи офшорного підряду.

До офшорингу та аутсорсингу спонукає зниження витрат та підвищення якості послуг, що надаються, а також підвищення міжнародної конкурентоспроможності фірми. Так, компанії, які мають певний досвід у цій сфері послуг, можуть економити від 20% до 40% свого бюджету завдяки використанню більш дешевої робочої сили та зосередженню діяльності на основних напрямках компетенції [5].

Хоча сегмент ринку з надання зазначених послуг перебуває на початковому етапі свого становлення, проте в найближчі декілька років слід очікувати його швидкий розвиток і залучення до нього все більшої кількості різноманітних за капіталоспроможністю компаній з різних країн світу. Це можна пояснити, по-перше, високим динамізмом розвитку як самого ринку, так і окремих його елементів, по-друге, значним виведенням робочих місць з сектору послуг багатьох розвинених країн світу до країн з низьким рівнем доходів. Так, тільки з США до 2022 року з сектору послуг мають бути виведені майже 3,4 млн робочих місць. Третім фактором, що впливає стрімкий процес індустріалізації суспільства, є розвиток сфери послуг, яка все більше виходить за національні кордони, тому все більше послуг стає предметом зовнішньої торгівлі.

Отже, слід зазначити, що дана секторальна спрямованість сфери послуг відкриває значні можливості не лише для розвинених країн, які є отримувачами послуг, а і для країн базування послуг, тобто країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою. Зокрема, це пов'язано з підвищенням рівня зайнятості населення, залученням ПІІ і збільшенням експортних надходжень.

Отже, характерною рисою подальшого розвитку світової торгівлі послугами є те, що останнім часом спостерігається збільшення обсягів ПІІ, що здійснюється за допомогою ТНК в цю сферу економіки. Це призводить до підвищення якості послуг, що надаються, зниження їх вартості, появи на ринку послуг, які не надаються місцевими постачальниками.

Сфера послуг, як ми з'ясували, є одним з найважливіших джерел економічного зростання більшості країн світу, в тому числі і країн з перехідною економікою. За результатами одного з проведених досліджень було виявлено, що розвиток раніше відсталої сфери послуг лише в нових незалежних державах (ННД) може призвести до більш ніж 10-відсоткового збільшення національного прибутку і створити близько 6 мільйонів додаткових робочих місць [1]. Якщо врахувати те, що даний сектор економіки достатньо довго перебував під пильною увагою з боку держави і лише відносно нещодавно почав підлягати лібералізаційним процесам, то в Україні за умови правильного й інтенсивного розвитку даного сектору є всі передумови для заповнення поки ще відносно вільних ніш світового ринку послуг. Ці кроки значною мірою зможуть не лише компенсувати спад в інших галузях вітчизняної економіки, але й позитивно вплинути на подальший її розвиток.

Отже, сегмент економіки, який ми вивчаємо, становить одну з можливостей підвищення й покращення ролі та якості українського експорту, зростання якого сьогодні відбувається в умовах нерациональності його структури, яка сконцентрована на сировинних товарах, тобто продукції з низьким ступенем переробки, що становить близько 60% ВВП.

Але минує ще рік-два і попит на сировину знизиться, старе обладнання не витримає навантаження й вийде з ладу, адже, як відомо, основні фонди деяких підприємств уже прослужили 50–60 років за норми 25 років. З огляду на це зараз слід переорієнтувати економіку, тобто створювати нові й перспективні виробництва, а не експлуатувати спадщину минулого.

Саме сфера послуг, яка включає транспортну інфраструктуру, рекреаційні ресурси, фінансові, розподільчі та інформаційно-комунікаційні послуги тощо, має стати пріоритетною галуззю для економічного прориву, забезпечити міцні конкурентні позиції й відіграти роль локомотиву розвитку.

В економіці України вже розвинулися деякі види послуг, такі як транспорт, торгівля, туризм та ін. Діяльність у більшості секторів послуг до 1990-х р. регулювалася державою, а в низці з них вона була головним постачальником послуг. Але в умовах розвитку ринкових відносин сфера послуг стала об'єктом діяльності приватного бізнесу.

Останнім часом український ринок послуг розширився за рахунок розвитку нових послуг в банківській та розподільчій сферах, у сфері телекомунікацій, а також у сферах туризму та індустрії розваг.

Проте вітчизняному ринку послуг вкрай не вистачає розвинених наукоємних секторів, у зв'язку з чим достатньо проблематично змоделювати його майбутнє. Однак будемо сподіватися, що розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій змінить не лише місце, яке займає сфера послуг у національній економіці, а й традиційне уявлення про неї.

Хоча торгівля послугами має досить вагомий потенціал, однак зазначимо, що на неї припадає невелика частка зовнішньої торгівлі України. Так, протягом 2016–2019 рр. цей показник не перевищував 20%. Як і товарний експорт, експорт послуг після 2010 р. зменшувався, а знову почав зростати лише у 2015 році.

У структурі українського ринку послуг переважають традиційні галузі. Так, у 2020 році Україна експортувала транспортних послуг на 9,3 мільярда дол. (59,3%), серед яких найбільшу частину становили послуги трубопровідного транспорту, а саме 1959,8 млн дол. (43,7%). Далі були ділові, професійні й технічні послуги – 584,0 млн дол. (9,7%), послуги з ремонту – 331,6 млн дол. (5,5%), послуги, пов'язані з подорожами, – 207,0 млн дол (3,5%). За останній рік експорт IT-послуг з України зріс на 15%. Наразі він становить 16% експорту всіх послуг з України (експорт послуг приніс 15,23 мільярда доларів).

Регіональними лідерами експорту послуг в Україні сьогодні є м. Київ (14,4%, тобто 762,7 млн дол.), Одеська обл. (12,4%, тобто 4657,2 млн дол.), Донецька обл. (3,9%, тобто 205,1 млн дол.).

Зазначимо, що до ЄС Україна продала послуг на 4,28 мільярда доларів, а імпортувала звідти на 3,56 мільярда доларів.

Основні країни-партнери України в експорті послуг – це Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, США, Швейцарія, Кіпр, Німеччина, Бельгія. Основними імпортерами послуг є США, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Кіпр, Німеччина, Австрія, Швеція [4].

Розвиток сфери послуг потребує зваженого підходу до вироблення стратегії розвитку, регулювання та лібералізації. Етап, пов'язаний безпосередньо з лібералізацією, повинен спрямовуватись на досягнення єдиної системи державного втручання у розвиток конкуренції на ринках. Головною метою цих заходів має бути надання потенційним учасникам ринку вільного доступу до ринків послуг, а також виключення дискримінації іноземних учасників ринку порівняно з резидентами. Водночас необхідно створити умови, які забезпечать правильну послідовність процесу лібералізації, зміцнення вітчизняного потенціалу пропозиції й підвищення конкурентоспроможності, а також прийнятність послуг за цінами й доступність їх для всіх охочих.

Водночас Україна має бути зацікавлена в створенні сприятливих умов для виходу вітчизняних постачальників на світовий ринок. Як свідчить світовий досвід, такий вихід є визначальним чинником стабільного та передбачуваного розвитку економіки держави. Хоча Україна має об'єктивні труднощі та проблеми на ринку послуг, проте для розвитку зазначеної сфери є всі необхідні умови.

Список використаних джерел:

1. Венгерська Н.С. Регіональна сервісна політика як необхідна умова розвитку сфери послуг. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 2. С. 142–152.
2. Євсєєва О.О. Особливості механізму регулювання розвитку сфери послуг України в умовах глобалізації. *Економічний простір* : збірник наукових праць. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. № 92. С. 115–125.
3. Конах С.С. Роль сфери послуг у формуванні ВВП. *Молодий вчений*. 2014. № 12. С. 159–161.

4. Кучин С.П., Сарматичка Н.В. Особливості та перспективи розвитку сфери послуг в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. № 3. С. 43–46.

5. Сахно Є.Ю., Лазовська К.В. Державне регулювання сфери послуг. *Науковий вісник ЧДІУ*. 2012. № 1 (13). С. 20–25.

6. Сікірницька І.А., Кучерук С.С. Перспективи розвитку сфери послуг в Україні. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С. 164–165.

7. Шевченко Ю.О. Методологічні підходи до оцінки рівня розвитку сфери послуг країн світу. *Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України* : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 07 березня 2014 р.). Ужгород : Вид. дім «Гельветика», 2014. С. 43–46.

8. Індекс глобальної конкурентоспроможності країн у 2016–2017 роках. World Economic Forum. URL: www.weforum.org.

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.26>

СТАФІЙЧУК К.В.

СТАДІЇ КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

STAGES OF CASSATION PROCEEDINGS IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

У праці підкреслено, що касаційний перегляд судових рішень є одним із найважливіших складників судового захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Водночас касаційне провадження в адміністративному судочинстві має суттєві особливості та відмінності порівняно із провадженнями в судах першої та апеляційних інстанцій.

Статтю присвячено дослідженню з'ясуванню правової природи та ознак касаційного провадження в адміністративному судочинстві. Обґрунтовано, що провадження в суді касаційної інстанції в адміністративному судочинстві є сукупністю взаємопов'язаних етапів (стадій), у межах яких досягається завдання суду касаційної інстанції з розгляду та вирішення касаційної скарги.

Касаційне провадження в адміністративному судочинстві визначене як факультативна стадія адміністративного процесу, що полягає в перегляді Верховним Судом рішень, а також окремих ухвал суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанов чи деяких ухвал суду апеляційної інстанції повністю або частково щодо неправильного застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права у випадках, встановлених законом.

Систематизовано такі стадії касаційного провадження в суді в адміністративному судочинстві: подання касаційної скарги з реєстрацією її у Верховному Суді та присвоєння номеру провадження; відкриття касаційного провадження у справі; касаційний розгляд, що включає у себе підстадії (підготовка справи до касаційного розгляду; попередній розгляд справи; розгляд справи в судовому засіданні або в порядку письмового провадження) та ухвалення судового рішення.

Визначено, що касаційне провадження в адміністративному судочинстві розпочинається з подання касаційної скарги з реєстрацією її у Верховному Суді та при-